

A. Kosić: Roditelji i nastavnici – partneri u unapređivanju odgojno-obrazovnog procesa...
Život i škola, br. 22 (2/2009.), god. 55., str. od 227. do 234.

Antonija Kosić

RODITELJI I NASTAVNICI - partneri u unapređivanju odgojno – obrazovnog procesa u osnovnoj školi

Sažetak: Za mnoge je roditelje polazak djeteta u školu, bez obzira koliko ona bila kvalitetna, lijepo, ali i teško iskustvo. Naime, roditeljima je u tom, pa i daljnjem periodu, potrebno postati sigurni kako je njihovo dijete u školi sretno, sigurno i dobro zbrinuto, odnosno da uz znanje koje dobiva, također dobije i sve one ostale vrijednosti koje su mu potrebne da se osjeća prihvaćeno te da u takvom okruženju što bolje razvije sebe kao osobu. Komunicirajući s roditeljima i uključujući ih u program i kurikulum škole, može im se u velikoj mjeri pomoći da budu manje zabrinuti oko djetetova funkcioniranja u sustavu školovanja te upravo takvim načinom rada s roditeljima ujedno možemo razviti i partnerstvo s njima koje će koristiti ne samo roditeljima, već nastavnicima i djeci. U svakom slučaju, moglo bi se reći kako je za djetetov razvoj u okviru odgojno – obrazovnog procesa u školi važno da se u skladnom suživotu nađu roditelj, koji je spreman učiti o sebi i svome djetetu te nastavnik koji će također svojom djelatnošću pokazati kako nije samo prenosilac znanja, već ujedno i učenik, savjetnik i suputnik djeteta i roditelja te će se jedino na taj način ostvariti partnerstvo roditelja i nastavnika koje će dovesti do unapređenja odgojno-obrazovnog procesa u školi.

Ključne riječi: partnerstvo, roditelj, nastavnik, dijete, škola.

UVOD

Iz samog naslova članka može se zaključiti kako će se u njemu većinom razmatrati problematika partnerskog odnosa roditelja i nastavnika u svrhu stvaranja kurikula u užem i širem smislu, koji će svojom sukonstruktivnom prirodom pripomoći jasnijem određenju odgojno – obrazovnog procesa čiji je glavni sudionik dijete unutar obitelji, ali i škole. Kako bi se postigao cilj koji je na vrhu prioriteta svima onima koji su u odgojno – obrazovnom kontaktu s djecom (roditelji, nastavnici), a podrazumijeva stvaranje samostalne, savjesne, odgovorne i kozmopolitske ličnosti djeteta, nužno je uspostaviti povezujuću kariku između roditelja i nastavnika, a ta karika upravo nosi naziv **partnerstvo**.

Dakle, partnerstvom se smatra odnos u koji dobrovoljno ulaze i roditelji i nastavnici iz zajedničkog interesa omogućiti svojom međusobnom i bezuvjetnom suradnjom unapređivanje okružja u kojem će bolje razumijevati djetetove potrebe u moralnom, estetskom i odgojno – obrazovnom smislu te unutar kojeg će pronaći adekvatno rješenje za daljnji razvojni put dotičnog djeteta. Drugim riječima, moglo bi se zaključiti kako ta povezanost ili partnerstvo između roditelja i nastavnika uključuje neke od načina ostvarivanja

potonjeg, a to su primjerice: redoviti sastanci na kojima će roditelji raspravljati s nastavnicima o napretku svoga djeteta, međusobna komunikacija roditelja i nastavnika putem telefona, mobitela ili e-maila vezana za dodatno informiranje o djetetu s obje strane ili sugestije i prijedlozi nastavnika koji bi roditeljima mogli biti od velike pomoći u njihovom odnosu i radu s djecom kod kuće (Epstein, J. L., 2001.).

Kolika je važnost suradnje i partnerstva između roditelja i nastavnika u školi, ali i izvan nje, pokazuje i teorija ekološkog sustava koji se odnosi na sve moguće kontekste koji izravno ili neizravno utječu na dijete. U okviru tog sustava središnje mjesto zauzima dijete oko kojeg se u obliku koncentričnih krugova nastavljaju **mikrosustav** (roditelji, nastavnici), **mezosustav** (škola, susjedstvo, zajednica), **egzosustav** (daljnji članovi obitelji, radno mjesto roditelja) i **makrosustav** (kulturne, vjerske vrijednosti, vjerovanja i prihvatljiva ponašanja), (Weiss, H. B. i dr., 2005.). Promotrimo li malo spomenuti sustav, primijetit ćemo da je prvi sustav u kojem se dijete nalazi upravo mikrosustav kojeg čine roditelji i nastavnici.

Roditelji su svakako najprimarniji u djetetovom životu i prvi odgajatelji s kojima se dijete susreće te njihovu ulogu kasnije, polaskom djeteta u školu, počinju dijeliti i sami nastavnici. Ključ pravilnog razvoja djeteta leži u tom prvom mikrosustavu jer će o njemu ovisiti kako će se kasnije dijete, svojim postupcima, vrijednostima i odgojno-obrazovnom spremom, implementirati u ostale sustave te tako dosegnuti stupanj samoostvarenja u odrasloj dobi. U opsežnoj literaturi koja govori o partnerstvu roditelja i nastavnika može se pronaći jedna zajednička nit koja povezuje sva dosad napravljena istraživanja s tog područja, a to je da svi smatraju kako je partnerstvo i suradnja roditelja i nastavnika izuzetno važna. Gotovo u svim provedenim istraživanjima, roditelji, nastavnici pa čak i učenici govore kako veća suradnja među roditeljima i nastavnicima koristi učenicima, unapređuje školu kao ustanovu, pomaže nastavnicima i osnažuje obitelji (Epstein, J. L., 2001.).

Udružene snage roditelja i nastavnika prirodna su početna razina za izgradnju obiteljsko-školskog kurikula i kurikula općenito. Naime, roditelji mogu surađivati u različitim aktivnostima škole, no to naravno zavisi o otvorenosti ostalog školskog osoblja (ravnatelja, pedagoga i sl.) za takvu vrstu suradnje i partnerstva jer bez podrške šireg kolektiva, nažalost, mnogo puta je nastavnicima zapriječeno ostvarenje sukonstruktivnog i partnerskog odnosa s roditeljima (Swick, K. J., 1995.). U svakom slučaju, kao neki opći zaključak moglo bi se reći kako je za djetetov razvoj u okviru odgojno-obrazovnog procesa u školi važno da se u skladnom suživotu nađu roditelj, koji je spreman učiti o sebi i svome djetetu te nastavnik koji će također svojom djelatnošću pokazati kako nije samo prenosilac znanja, već ujedno i učenik, savjetnik i suputnik djeteta i roditelja.

Kao primarni i prvi djetetovi učitelji, roditelji i njihova suradnja s nastavnicima imaju velik utjecaj na akademska i odgojna postignuća djeteta. U

skladu s tim saznanjem, nastavnici, kao vođe odgojno-obrazovnog procesa u školi, trebali bi:

- a) slušati roditelje
- b) komunicirati svakodnevnim govorom, a ne akademskim žargonom
- c) omogućiti roditeljima potporu i savjete
- d) razgovarati s roditeljima
- e) razviti okruženje za poduku i razvoj roditelja
- f) uzeti u obzir vrijednosni i religijski sustav roditelja
- g) prepoznati veću važnost roditelja za odgoj njihove djece
- h) dopustiti roditeljima definiranje ciljeva i stupnjeva razvoja za koje smatraju da bi njihovo dijete trebalo postići (Zimmerman, E., 1993.).

S obzirom na sve do sada izneseno, može se reći da naša budućnost, kao čovječanstva, ovisi o partnerstvu roditelja i nastavnika odnosno škole. Naime, u ovom društvu kojeg karakteriziraju sve veća globalizacija, nasilje nad prirodom i čovjekom, mijenjanje i iskrivljavanje tradicionalnih moralno-društvenih vrijednosti, potrebno je da svi radimo zajedno kako bi se naša djeca razvila u snažne, mudre i hrabre ličnosti. Dakle, skrenuti pozornost odgojno-obrazovnog sustava s, isključivo poučavanja pisanja i čitanja, na pripremu djece da budu sposobna i spremna jednoga dana voditi ovaj svijet i civilizaciju prema boljitku, bio bi konačan zaključak ovog uvodnog dijela.

RODITELJI - GLAVNI SUKONSTRUKTORI KURIKULA USMJERENOG NA DIJETE

Za razliku od prošlih vremena, kada su roditelji bilo vrlo distancirani od škole i nastavnika, ali i obrnuto, u današnjem suvremenom i sve više demokratskom društvu roditelji žele i mogu dati svoj doprinos u sukonstrukciji kurikula usmjerenog na dijete. Naime, oni žele sudjelovati u odlučivanju, planiranju, realizaciji i evaluaciji školskog rada te svojim aktivnim uključivanjem u školu istodobno postaju i odgovorni za ono što se u njoj događa (Maleš, D., 1995.).

Dakle, ono što je bitno drugačije u odnosu na prošla vremena jest to što roditelji više ne prepuštaju svu ulogu odgoja i obrazovanja unutar škole isključivo nastavnicima, već stvaraju svoje vlastite zahtjeve i očekivanja prema nastavnicima i cjelokupnom školskom osoblju želeći tako uspostaviti partnerske odnose pomoću kojih će moći, u suradnji s ostatkom školskog kolektiva, adekvatno kontrolirati i usmjeravati rast i razvoj vlastitog djeteta. U svakom slučaju, za mnoge je roditelje polazak djeteta u školu, bez obzira koliko ona bila kvalitetna, lijepo, ali i teško iskustvo. Naime, roditeljima je u tom, pa i daljnjem periodu, potrebno postati sigurnima kako je njihovo dijete u školi sretno, sigurno i dobro zbrinuto, odnosno da uz znanje koje dobiva, također dobije i sve one ostale vrijednosti koje su mu potrebne da se osjeća

prihvaćeno te da u takvom okruženju što bolje razvije sebe kao osobu. Komunicirajući s roditeljima i uključujući ih u program i kurikulum škole, može im se u velikoj mjeri pomoći da budu manje zabrinuti oko djetetova funkcioniranja u sustavu školovanja te upravo takvim načinom rada s roditeljima ujedno možemo razviti i partnerstvo s njima koje će koristiti ne samo roditeljima, već nastavnicima i djeci (Dodge, D. T; Colker, L. J., 1991.).

Mišljenje kako su roditelji glavni sukonstruktori kurikula usmjerenog na dijete te kako je partnerstvo s njima vrlo važno, podržavaju svi u teorijskom smislu, no problem nastaje kada to isto partnerstvo i sukonstrukciju treba provesti i vrednovati u samoj praksi (Ditrano, C. J.; Silverstein, L., 2006.). Naime, u podsvijesti cjelokupnog društva još uvijek vlada stereotip, a taj je, kako bi nastavnici trebali biti ti koji će znati sve odgovore i načine kako pomoći djetetu u školi. Od njih se očekuje da ne traže pomoć roditelja jer se to smatra čak i određenom vrstom njihove slabosti i neznanja, već se očekuje da sami riješe sve situacije bez pomoći ostatka kolektiva i roditelja. Na isti način postoji i stereotip vezan za roditelje po kojem se, u nekim slučajevima, roditelji, koji zatraže pomoć nastavnika ili izraze želju za većim i aktivnijim sudjelovanjem u nastavi i izvedbi kurikula, smatraju kao pomalo gnjavatori i ometajući faktori u radu nastavnika i djeteta.

Veliki je korak napravljen već samim tim što se jako puno piše, istražuje i praktično čini na oživotvorenju partnerstva roditelja i nastavnika, no još uvijek u nekim društvima postoji sveopća psihološka barijera aktivirana prijašnjim vremenima, koja ne dopušta da unatoč teorijskim željama svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, to partnerstvo i sukonstruktivan odnos između roditelja i nastavnika uistinu postane svakodnevna stvarnost i praksa. Dakle, tradicionalno u nekim društvima roditelji osjećaju kako nemaju neku značajniju ulogu u školovanju svoga djeteta te da se njihove ideje i prijedlozi smatraju neprofesionalnima i nekorisnima sa stajališta školskog kolektiva. Rezultat takve ili slične alijenacije roditelja od škole ograničava njihov mogući produktivan angažman kao partnera školske zajednice i nastavnika te to rezultira također i štetnim utjecajima na djetetovo poimanje škole i procesa učenja.

U skladu s prethodnom tvrdnjom, u SAD-u su još u prošlom stoljeću počeli s programom HSPM (Home-school partnership model for follow through), unutar kojeg ističu kako roditelje treba od samog početka uključiti u sustvaranje školskog kurikula i to na aktivan, objektivan i podržavajući način te nastojati s njima od prvog dana uspostavljati partnerske odnose jer ukoliko dijete primijeti kako su njegovi roditelji involvirani u rad škole, kako su aktivni u brojnim događanjima, tada će i dijete na drugačiji način vrednovati školu, roditelje, ali i sebe, pokušavajući i samo biti jednako aktivno i produktivno s obzirom na činjenicu kako su djetetovi prvi uzori i modeli ponašanja upravo roditelji i ukoliko od njih osjeti volju i angažiranost unutar školske zajednice,

ono će nastojati postići to isto što će na kraju rezultirati njegovim pozitivnim odgojno-obrazovnim postignućima po (Johnson, E. E., 1977.).

Kako bi se ostvarila želja da roditelji uistinu postanu aktivni sukonstruktori kurikula usmjerenog na dijete, nužno je pedagoško obrazovanje roditelja. Naime, stručnjaci, ali i sami roditelji, uviđaju kako je takvo obrazovanje prijeko potrebno, no s druge strane, još uvijek postoji relativno mala spremnost roditelja na eventualno uključivanje i to pretežno zbog sljedećih razloga: teški uvjeti življenja, nenaviklost roditelja na preventivne programe te loša iskustva stečena tradicionalnim metodama izvedbe kurikula. Takve metode (predavanja, sastanci za roditelje i sl.), u okviru kojih je roditelj samo pasivan slušatelj, gdje nema interakcije s ostalim roditeljima i predavačem i gdje sluša temu po izboru predavača, nije obrazovanje koje može zadovoljiti roditelje, a poglavito ne one s višim stupnjem obrazovanja i visokim aspiracijama (Ljubetić, M., 2007.).

Kako bi program pedagoškog obrazovanja bio uspješan, potrebno je uzeti u obzir nekoliko temeljnih trenutaka, a to su:

- težište rada stavljati na aktivnost (roditelja)
- u radu se nastavljati na ono što roditelji već znaju i primjenjuju
- jasno definirati ciljeve i očekivane rezultate
- jačati mogućnost rada u timu kako bi se roditelji poticali dijeliti svoja iskustva s ostalima
- roditelju pružiti mogućnost izbora sadržaja, metoda, materijala, stupanj sudjelovanja i sl.
- roditelju osigurati osjećaj osobnog zadovoljstva i uspjeha (Maleš, D., 1995.).

Dakle, u cilju ostvarivanja partnerskog odnosa između roditelja i nastavnika nije nužno samo da nastavnici budu ti koji će pronaći adekvatan način komuniciranja i zbližavanja s roditeljima, već je od velike važnosti da i sami roditelji usavršavaju sebe i svoje znanje vezano za pedagošku kompetentnost jer tek tada, kada obje strane daju svoj doprinos, možemo govoriti o ostvarivanju obostranog i ravnopravnog partnerstva roditelja i nastavnika, a time i cijele škole.

NASTAVNICI - PROFESIONALNI VODIČI PREMA STVARANJU PARTNERSTVA S RODITELJIMA

Nastavnici kao profesionalci, koji su odgovorni za poučavanje i razvoj djeteta u školi u suradnji s roditeljima, također se tijekom cijelog svog radnog pa i životnog vijeka trebaju usavršavati i raditi na stjecanju novih vještina i saznanja kako bi njihova uloga kao profesionalnih vodiča prema stvaranju kvalitetnog partnerstva s roditeljima bila produktivna. Unatoč činjenici što je na nastavničkim fakultetima započeo rad sa studentima (budućim

nastavnicima), u okviru kojeg stječu kompetencije za rad i partnerstvo s roditeljima, još uvijek prevladava ipak više samo teorijska podloga takvog rada umjesto praktične te su nakon završetka studija mladi nastavnici prepuni teorijskog znanja, ali u praksi ih čeka još mnogo nepoznanica. Upravo zbog toga važno je da se u svakom nastavniku nalazi visok stupanj aspiracije koja će ga navoditi na samostalno daljnje istraživanje i obrazovanje.

Naime, kada je riječ o samom partnerstvu s roditeljima, postoje dvije grupe nastavnika. Jedni smatraju kako mogu biti učinkoviti samo ako ostvare suradnju s roditeljima, a drugi pak vjeruju kako će njihov profesionalni status biti ugrožen ukoliko uključe roditelje u unapređivanje i provedbu kurikula te samim time sprečavaju i ostvarenje partnerstva s njima (Epstein, J. L., 2001.). Drugim riječima, nastavnici bi trebali biti svjesni da njihov utjecaj prema djetetu ne znači ništa u usporedbi sa snagama koje se nalaze u obiteljskoj unutarnjoj dinamici i procesima unutar obitelji i zbog te činjenice važno je nastojati aktivno uključiti roditelje u odgoj i obrazovanje njihova djeteta jer bez toga nastavnik ne može dobiti potpunu sliku o djetetu i njegovim potrebama što na kraju može rezultirati krivim procjenama prema djetetu i umanjenjem nastavnikove profesionalne kompetencije (Juul, J., 1995.).

Proces osposobljavanja djece postati u budućnosti osjetljivim članovima multikulturalne zajednice i društva jest veliki izazov. Roditelji i nastavnici tome mogu pridonijeti na način da stvaraju zajednička obiteljsko–školska odgojno–obrazovna iskustva kako bi već u ranoj dobi poučili djecu vrednovati i cijeniti kulturološku raznolikost društva i svijeta u kojem žive (Swick, K. J., 1995.). U okviru tendencije stvaranja partnerstva s roditeljima, u literaturi se navode tri različita modela mogućih odnosa između roditelja i učitelja, a to su:

- **model stručnjaka** - gdje učitelj preuzima nadzor i donosi sve odluke, pridajući malo ili nimalo važnosti roditeljskim stajalištima i osjećajima. Ovaj pristup teži njegovanju ovisnosti roditelja i povećanju raskoraka između profesionalaca i njih.
- **model premještanja** - gdje učitelj prihvaća roditelja kao izvor informacija i čak ga pokušava obrazovati za pristup djetetu, ali zadržava nadzor nad donošenjem odluka
- **model korisnika** - u kojem učitelj prihvaća roditeljsko pravo na izbor i odlučivanje o odgoju vlastitog djeteta. Temelji ovog odnosa su u međusobnom poštovanju i ravnoteži s obzirom na moć odlučivanja (Cunnigham, C. and Davis, H., 1985.). Ovaj treći model svakako je najbolji za ostvarenje nastavnikovog partnerstva s roditeljima, iako se u praksi još uvijek osjeća i utjecaj drugih dvaju modela.

S obzirom na to da su nastavnici sastavni dio školskog kolektiva, upravo je škola ta koja mora napraviti prvi korak u pomaganju obiteljima ostvariti svoj potencijal (Weiss, H., 2008.). Drugim riječima, žele li škole ostvariti

suradničke odnose s roditeljima i unaprjeđivati zajedno s njima kurikulum usmjeren djetetu, tada je prvo potrebno da škola kao institucija s cjelokupnim svojim kolektivom poduzme mjere u kojima će biti vidljiva bezuvjetna podrška nastavnicima kao profesionalnim vodičima mogućeg partnerstva u njihovim nastojanjima da uključe roditelje u sve aktivnosti škole. Dakle, osim partnerstva roditelja i nastavnika za stvarno oživotvorenje kurikula usmjerenog na dijete i stvaranje prave obiteljsko–školske zajednice, nužno je i postojanje partnerstva na relaciji škola-nastavnici-roditelji, no to će opet, naravno, zavisiti o ustroju šireg društvenog konteksta koji je za svaku zajednicu različit.

ZAKLJUČAK

Kao zaključak ovom članku možemo reći kako uistinu postoji potreba za aktivnijim uključivanjem roditelja u proces unapređenja odgojno – obrazovnog procesa. Naravno, za ostvarenje takvog cilja nužni su određeni preduvjeti kao što su: otvorenost cjelokupne školske zajednice za poticanje partnerstva između roditelja, nastavnika i ostalog školskog kolektiva, zatim veće mogućnosti pedagoškog obrazovanja i usavršavanja, kako roditelja, tako i nastavnika te nastojanje šire društvene zajednice za stvaranje uvjeta sredstava koja će dodatno pripomoći i unaprijediti takav sukonstruktivan vid partnerstva. Dakle, ukoliko želimo pomoći djeci, trebamo ih pokušati upoznati i shvatiti u cijelosti, a to je moguće jedino aktivnim uključivanjem roditelja u proces odgoja i obrazovanja jer su ipak oni najprimarniji djetetovi odgajatelji i učitelji koji nastavnicima mogu pružiti najkorisnije informacije o djetetu koje će biti kamen temeljac za stvaranje partnerstva među roditeljima i nastavnicima, ali i unapređenja kurikula usmjerenog na dijete.

LITERATURA:

1. *Cuningham, C.; Davis, H.* (1985.): Working with parents – frameworks for collaboration.London.Open University
2. *Ditrano, C. J.; Silverstein, L.* (2006.): Listening to parents voices: participatory action research in the schools. Professional psychology: research and practice, vol. 37, No.4, p. p. 359-366
3. *Dodge, D. T.; Colker, L. J.* (1991.): The creative curriculum for family child care. Teaching strategies.Washington.
4. *Epstein, J .L.* (2001.): School, family and community partnerships-preparing educators and improving schools. Colorado USA.Westview Press
5. *Johnson, E. E.* (1977.): The home-school partnership model for follow through.Theory into practice, vol. 16, No.1, p.p. 35-40
6. *Juul, J.* (1995.): Razgovori s obiteljima:perspektive i procesi.Zagreb.Alinea
7. *Ljubetić, M.* (2007.): Biti kompetentan roditelj. Zagreb. Mali profesor

8. *Maleš, D.* (1995.): Pedagoško obrazovanje roditelja. U: Pedagoško obrazovanje roditelja-Međunarodni znanstveni kolokvij. Rijeka, Sveučilište u Rijeci, Pedagoški fakultet
9. *Maleš, D.* (1995.): Od nijeme potpore do partnerstva između obitelji i škole. Zagreb. Društvena istraživanja, 1(21), str. 75.-88.
10. *Swick, K. J.* (1995.): Family involvement in early multicultural learning. www.eric.ed.gov
11. *Weiss, H. B.; Kreider, H.; Lopez, E. M.; Chatman, C. M.* (2005.): Preparing educators to involve families-from theory to practice. London. Sage publications
12. *Weiss, H.* (2008.): Building the future of family involvement. The evaluation exchange. Harvard
13. *Wilmore, E. L.* (1995.): School and family collaboration-parental involvement and student success at school in Texas. ERIC
14. *Zimmerman, E.* (1993.): Parents as leaders for children and policy. Washington

SCHOOL-LEAVING EXAMINATION - MATURITY TEST ... on the 155th anniversary ...

Summary: For many parents of children school departure, regardless of how it was excellent, a nice but difficult experience. Specifically, parents in this and even further in time, you need to become confident that their child is in school, happy, safe and well cared for, and that with the knowledge that gets also gets all those other values that he needed to feel accepted and that through such an environment to better develop yourself as a person. Communicating with parents and including them in program and curriculum in their schools can greatly help to be less concerned about the child's functioning in the system just schooling and such way of working with parents and also we can develop a partnership with them that will be used not only parents but teachers and children. In any case, one might say that the child's development within the educational process in school is important to find the harmonious coexistence of the parent who is willing to learn about yourself and your child and teacher will also demonstrate how its activities not only transmitters of knowledge but also the student adviser and companion of the child and parents and will be the only way to achieve a partnership of parents and teachers that will lead to improvements in the educational process at school.

Key words: partnership, parent, teacher, child, school.

Author: Antonija Kosić, prof., Glazbena škola "Ferdo Livadić", Samobor

Review: *Život i škola*, br. 22 (2/2009.), god. 55., str. od 227. do 234.

Title: Roditelji i nastavnici – partneri u unapređivanju odgojno-obrazovnog procesa u osnovnoj školi

Categorisation: stručni rad

Received on: 9. listopada 2009.

UDC: 37.064.1

37.018.26

Number of sign (with spaces) and pages: 17.477 (:1800) = 9.709 (: 16) = 0,606